अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन

डबल बहादुर साउद
परीक्षा क्रमाङ्क : २८०५८५/०७३
त्रि.वि.दर्ता नं.: ९-२-३३०-८६-२००९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत
स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ को
पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ
प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौँ
२०७५/२०१९

अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन
डबल बहादुर साउद
२४/०७६

प्रतिबद्धतापत्र

यस शोध प्रतिवेदनभित्रका सामग्रीहरू कहीँ कतैबाट साभार गरिएका छैनन् । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

....

डबल बहादुर साउद

(शोधार्थी)

मिति : २०७५/१२/१०

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सत्र नेपा.शि ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत **अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी डबल बहादुर साउदले मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले परिश्रम र लगनशीलताका साथ सम्पन्न गर्नु भएको प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

प्रा.डा. यादवप्रकाश लामिछाने
शोधनिर्देशक
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षा शास्त्र सङ्काय
त्रि.वि. कीर्तिपुर

मिति : २०७६/०१/०२
April 15, 2019

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

कीर्तिपुर

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ पाठयांशको प्रयोजनार्थका लागि यस सङ्कायतर्फका छात्र डबल बहादुर साउदद्वारा तयार पारिएको **अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र उक्त प्रयोजनका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विभागीय प्रमुख) ....

२. प्रा. महेश्वर न्यौपाने (शोध विशेषज्ञ) ....

३. प्रा.डा. यादवप्रकाश लामिछाने (शोधनिर्देशक) ....

मिति : २०७६/०१/२३

May 6, 2019

कृतज्ञताज्ञापन

अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि यो शोधपत्र तयार पारिएको छ । प्रस्तुत शोधकार्यलाई अगाडि बढाउनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालयका विभिन्न विद्वान्हरूसँग आवश्यक सरसल्लाह लिएको छु । प्रसतुत शोधकार्यलाई आधिकारिक रूपमा अगाडि बढाउनका लागि विभागीय स्वीकृत प्रदान गर्नु हुने विभागीय प्रमुख आदरणीय गुरु प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराईज्यूप्रति सर्वप्रथम आभार प्रकट गर्दछु ।

अनुसन्धानकार्य आफैंमा जटिल हुने भएकाले कसैको सरसल्लाह र सुझावबिना यसलाई सूचारु रूपमा अगाडि बढाउन गाह्रो हुने हुँदा यसको लागि निर्देशित पथको प्रमुख भूमिका रहने गर्दछ । त्यसैले प्रस्तुत शोधपत्र मैले श्रद्धय गुरु प्रा.डा. यादवप्रकाश लामिछानेज्यूको निर्देशनमा तयार गरेको छु । उहाँको आफ्नो कार्यव्यवस्थताका बाबजुद पनि मेरो लेखन कार्यमा मलाई हरतवरले सहयोग, सुझाव तथा सारगर्भित निर्देशत दिनु भएकाले म उहाँप्रति श्रद्धापूर्वक हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

शोध लेखनका क्रममा विभिन्न प्रकारका अप्ठ्याराहरूलाई चिर्दै शोधको शीर्षक चयनदेखि लिएर शोधपत्रको रूपरेखा निर्माण, तथ्याङ्क सङ्कलन, सामग्री निर्माण व्याख्या तथा विश्लेषण तथा परिष्कार र परिमार्जन गरी शोधको अन्तिम रूप दिँदासम्म हरतवरले सहयोग गर्नुहुने श्रदय गुरुहरू प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी, प्रा.डा. राजेन्द्रप्रसाद पौडेल, उप-प्रा.डा. बुद्धराज खनिया, सह-प्रा. रविकिरण अधिकारी, सह-प्रा. केशव पोखरेल, डा. राजेन्द्र खनाललगायत नेपाली भाषा शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखनका क्रममा आर्थिक र व्यावहारिक समस्यासँग सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थामा पुऱ्याउने पूजनीय पिता खडक बहादुर साउद र माता पार्वती देवी साउदप्रति आजीवन ऋणी छु । यस शोधकार्यमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रूपमा सहयोग गर्नु हुने आदरणीय दाजु बल बहादुर साउद, हर्क बहादुर साउद र दान बहादुर साउद लगायत सम्पूर्ण परिवारप्रति विशेष आभार प्रकट

गर्दछु । त्यसैगरी अध्ययनसँग सम्बन्धित सान्दर्भिक पुस्तक तथा शोधपत्रहरू उपलब्ध गराई दिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय, सी.आर.सी. पुस्तकालय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागको पुस्तकालयप्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । अनुसन्धान अध्ययनका लागि निबन्धित उत्तरपुस्तिका उपलब्ध गराई सहयोग प्रदान गर्ने विद्यालयका प्रधानाध्यापक, विषय शिक्षक तथा विद्यार्थी भाइबहिनीहरूमा आभार प्रकट गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

....
डबल बहादुर साउद
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि. कीर्तिपुर, काठमाडौं

शोधसार

प्रस्तुत शोधसार 'अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन' शीर्षकमा केन्द्रित रहेको छ । त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षाअन्तर्गत नेपाली विषयको (एम.एड.) चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ को प्रयोजनको निम्ति तयार पारिएको हो । अछाम जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको पहिचान गर्न, सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति पहिचान गर्नु, लैङ्गिकताका आधारमा छात्र र छात्राको तुलनात्मक स्थिति पहिल्याउनु, कमीकमजोरीहरू पहिचान गर्नु यस शोधकार्यको उद्देश्य रहेको छ ।

अछाम जिल्लामा रहेका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमध्ये नमुना छनोटका रूपमा दशवटा विद्यालयलाई मात्र लिइएको छ । सोही छनोटमा परेका विद्यालयका १०० जना विद्यार्थीहरूलाई जनसङ्ख्याको रूपमा लिइएको छ । जनसङ्ख्या तथा नमुना छनोटका आधारमा सङ्कलन गरिएका प्राप्ताङ्कलाई आधार मानी छलफल र विश्लेषण गरी निष्कर्ष निकालिएको छ । प्रस्तुत शोधपत्र आठ अध्यायमा विभाजन गरिएको छ । जसअन्तर्गत अध्याय एकमा शोधपरिचयअन्तर्गत पृष्ठभूमि, समस्याकथन, शोधकार्यको उद्देश्य, शोधकार्यको औचित्य, अध्ययनको सीमा, अध्ययनको रूपरेखा प्रस्तुत गरिएको छ । अध्याय दुईमा पूर्वकार्यको पुनरालोकन र सैद्धान्तिक अवधारणाअन्तर्गत पूर्वकार्यको पुनरावलोकन, सैद्धान्तिक परिचय, निबन्धको व्युत्पत्ति र अर्थ, निबन्धको परिभाषा, निबन्धको वर्गीकरण, निबन्धका तत्त्वहरू, निबन्ध र प्रबन्धको तुलना, निबन्ध तथा लेखाइ शिक्षणको परिचय, निबन्ध शिक्षणमा विधिहरू, निबन्ध शिक्षणमा कार्यकलाप, निम्न माध्यमिक तहमा लेखाइ शिक्षणमा आवश्यकता, लेखाइ सिपको विकासमा निबन्ध लेखनको भूमिका, विद्यालय तहमा निबन्ध शिक्षणको उद्देश्य लगायतका कार्यहरू यस अध्ययनमा समावेश गरिएको छ । अध्याय तिनमा अध्ययन विधि र प्रक्रिया रहेको छ । यसमा अध्ययन विधि, जनसङ्ख्याको पहिचान, प्रतिनिधि नमुना छनोट, सामग्री निर्माण, तथ्याङ्क सङ्कलनका स्रोतहरू, क्षेत्रीय अध्ययन विधि, व्याख्या विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण जस्ता उपशीर्षकहरू रहेका छन् । अध्याय चार, पाँच, छ र सातमा प्राप्त तथ्याङ्कको परिणमको आधारमा तालिका बनाई छलफल तथा विश्लेषण गरिएको छ । साथै यस अध्ययनमा कमी कमजोरीका कारणहरू पत्ता लगाइ त्यसका निराकरणका उपाय र सुझावहरू समेत प्रस्तुत गरिएको छ । त्यसैगरी अन्तिम

अध्याय अर्थात् अध्याय आठमा सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता समावेश गरिएको छ । यसरी प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

निबन्धलेखन क्षमतालाई गणितीय प्रतिशतका आधारमा हेर्दा ५९ प्रतिशत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमता मध्यमानभन्दा माथि र ४१ प्रतिशत विद्यार्थीहरूको मध्यमानभन्दा तल रहेकाले निबन्धलेखन क्षमता राम्रै रहेको देखिन्छ । विद्यालय प्रकृतिका आधारमा हेर्दा संस्थागत विद्यालयको तुलनामा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमता राम्रो रहेको पाइयो । सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययनको गणना गर्दा ६५-७५ प्रतिशतको बिचमा अङ्क ल्याउने विद्यार्थीहरू २१ जना अर्थात् ४२ प्रतिशत रहेकाले सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमता उच्च रहेको पाइन्छ । त्यसैगरी संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययनको गणना गर्दा ६५-७५ प्रतिशतको बिचमा अङ्क ल्याउने विद्यार्थीहरू १६ जना अर्थात् ३२ प्रतिशत रहेकाले संस्थागत विद्यालयमा विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमता सन्तोषजनक रहेको पाइएन् । लैङ्गीकताका आधारमा छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको गणना गर्दा ६५-७५ प्रतिशतभन्दा माथि निबन्धलेखन क्षमता भएका विद्यार्थीहरू १५ जना अर्थात् ३० प्रतिशत रहेकाले छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमता सन्तोषजनक रहेको पाइदैन । त्यसैगरी छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययनको गणना गर्दा ६५-७५ प्रतिशतभन्दा माथि निबन्धलेखन क्षमता भएका विद्यार्थीहरू २२ जना अर्थात् ४४ प्रतिशत रहेकाले छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमता उच्च रहेको देखिन्छ । समूहगत मध्यमानका आधारमा छात्रा समूहको विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन गर्दा सन्तोषजनक रहेको पाइन्छ । समूहगत तर्फ छात्र विद्यार्थीहरूको मध्यमानभन्दा ६९ प्रतिशत र तल ३४ प्रतिशत देखिनुले यसको पुष्टि हुन्छ । यसरी कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको समग्र सिपगत आधारमा मौलिकता, शुद्धता र स्तरयुक्ततालाई हेर्दा निबन्धलेखन क्षमता समग्र रूपमा सन्तोषजनक नै देखिएको छ ।

विषयसूची

पृष्ठ सङ्ख्या

अध्याय एक : शोधपरिचय **१–९**

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ समस्या कथन ३

१.३ शोधकार्यको उद्देश्य ५

१.४ शोधकार्यको औचित्य ५

१.५ अध्ययनको सीमा ७

१.६ अध्ययनको रूपरेखा ८

अध्याय दुई : पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा **१०–४५**

२.१ पूर्वकार्यको पुनरावलोकन १०

२.१.१ पुस्तक पुनरावलोकन १०

२.१.२ शोधकार्यको पुनरावलोकन १२

२.२ पूर्वकार्यको पुनरावलोकनको महत्त्व १९

२.३ सैद्धान्तिक अवधारणा २०

२.३.१ निबन्धको व्युत्पत्ति र अर्थ २४

२.३.२ निबन्धको परिभाषा २६

२.३.३ निबन्धको वर्गीकरण २८

२.३.४ निबन्धका तत्त्वहरू ३१

२.३.५ निबन्ध र प्रबन्धको तुलना ३४

२.४ निबन्ध तथा लेखाइ शिक्षणको परिचय ३५

२.४.१ निम्नमाध्यमिक तहमा निबन्ध लेखन ३५

२.४.२ निम्नमाध्यमिक तहमा निबन्ध शिक्षणका प्रयोजनहरू ३६

२.४.३ निबन्ध शिक्षणका विधिहरू ३७

२.४.४ निबन्ध शिक्षणका कार्यकलाप ३७

२.४.५ निम्नमाध्यमिक तहमा लेखाइ शिक्षणको आवश्यकता र महत्त्व ३९

२.४.६ लेखाइ शिक्षणका कार्यकलाप ४०

२.४.७ लेखाइ सिपको विकासमा निबन्ध लेखनको भूमिका ४१

२.४.८ विद्यालय तहमा निबन्ध शिक्षणको उद्देश्य ४२

२.४.९ निम्न माध्यमिक तहको पाठ्यक्रममा निबन्ध विधाको स्थान र शिक्षण प्रक्रिया ४३

२.४.१० कक्षा आठको नेपाली विषयमा विशिष्ट उद्देश्यहरू ४३

अध्याय तिन : अध्ययन विधि र प्रक्रिया ४६-५०

३.१ अध्ययन विधि ४६

३.२ जनसङख्याको पहिचान ४७

३.३ प्रतिनिधि नमुना छनोट ४७

३.४ सामग्री निर्माण ४८

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलनका स्रोतहरू ४८

३.६ व्याख्या विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण ४९

अध्याय चार : समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५१-५५

४.१ समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमता ५१

४.१.१ प्रतिशतका आधारमा समग्रता विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५२

४.१.२ मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको स्थिति ५४

अध्याय पाँच : विद्यालयको प्रकृतिको आधारमा निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५६–६४

५.१ सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५६

५.१.१ प्रतिशतका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५६

५.१.२ मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५८

५.२ संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५९

५.२.१ प्रतिशतका आधारमा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५९

५.२.२ मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६१

५.३ विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा निबन्ध लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति ६२

अध्याय छ : लैङ्गिकताको आधारमा विद्यार्थीहरू निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६५–७४

६.१ छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६५

६.१.१ प्रतिशतका आधारमा छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६५

६.१.२ मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६७

६.२ छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६८

६.२.१ प्रतिशतका आधारमा छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६८

६.२.२ मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ७०

६.३ लैङ्गिकताका आधारमा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति ७१

६.४ सुझावहरू ७३

अध्याय सात : निबन्ध लेखनसम्बन्धी कमीकमजोरी र निराकरणका उपायहरू **७५–७७**

७.१ समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखनसम्बन्धी कमीकमजोरीहरू ७५

७.२ निबन्ध लेखनसम्बन्धी देखिएका कमजोरीहरूको निराकरण गर्ने उपायहरू ७६

अध्याय आठ : सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता **७८–८१**

८.१ सारांश ७८

८.२ निष्कर्ष ७९

८.३ उपयोगिता ८०

८.३.१ नीतिगत उपयोगिता ८०

८.३.१ प्रयोगगत उपयोगिता ८१

सन्दर्भसूची

परिशिष्ट

तालिका सूची

पृष्ठ सङ्ख्या

तालिका नं. १ : समग्रताका आधारमा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५२

तालिका नं. २ : मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको स्थिति ५४

तालिका नं. ३ : प्रतिशतका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५६

तालिका नं. ४ : मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५८

तालिका नं. ५ : प्रतिशतका आधारमा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ५९

तालिका नं. ६ : मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६१

तालिका नं. ७ : विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा निबन्ध लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति ६२

तालिका नं. ८ : प्रतिशतका आधारमा छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६५

तालिका नं. ९ : मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा छात्र विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६७

तालिका नं. १० : प्रतिशतका आधारमा छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ६८

तालिका नं. ११ : मध्यमान र मानक विचलनका आधारमा छात्रा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको अध्ययन ७०

तालिका नं. १२ : लैङ्गिकताका आधारमा विद्यार्थीहरूको निबन्ध लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति ७१

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

संक्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
छै.सं.	छैटौँ संस्करण
ते.सं.	तेस्रो संस्करण
नं.	नम्बर
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
नेपा. शिं.	नेपाली शिक्षा
ने.भा.शि.वि.	नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
पृ.सं.	पृष्ठ सङ्ख्या
प्रा.डा.	प्राध्यापक डाक्टर
वि.स.	विक्रम सम्वत्
क्र.स.	क्रम सङ्ख्या
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय